

**Archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van
booronderzoek op de locatie
Grosthuisen 76A te Avenhorn,
gemeente Koggenland (N-H.)**

opdrachtgever
datum
projectleider
projectnummer
status
ISSN-nummer
MUG-publicatie

Gemeente Koggenland
5 januari 2009
G.J. de Roller
7-389-01-68
definitief
1875-5313
2008-36

MUG-projectnummer	7-389-01-68
Opdrachtgever	gemeente Koggenland
MUG-publicatie	2008-36
Bevoegd gezag	gemeente Koggenland
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoek meldingsnummer bureauonderzoek	n.v.t.
Onderzoek meldingsnummer booronderzoek	32052
Tekst	de heer drs. ing. G.J. de Roller
Afbeeldingen	de heer S. van der Meer
Redactie	mevrouw H. Stollenga
Status	definitief
Autorisatie	de heer drs. B. Bij
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek
Datum	5 januari 2009
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Algemeen	2
1.2 Ligging onderzoeksgebied	2
1.3 Doel van het onderzoek	2
1.4 Werkwijze	3
2 Resultaten	4
2.1 Inventariserend veldonderzoek	4
2.2 Vondsten	5
3 Conclusie	6
4 Aanbeveling	7

BIJLAGEN

Bijlage 1	Boorstaten Grosthuisen
Bijlage 2	Boorpuntenkaart Grosthuisen

Samenvatting

In verband met de voorgenomen sloop en nieuwbouw van een dorpshuis en de nieuwbouw van een school zullen bodemversturende ingrepen plaatsvinden. Conform de wet op de archeologische monumentenzorg is door Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland een bureaustudie verricht. In dit bureauonderzoek wordt aangegeven dat het inventariserend veldonderzoek dient plaats te vinden in de zuidwesthoek van het plangebied, omdat daar op de kadastrale minuutplan van 1830 een woning staat aangegeven. In opdracht van gemeente Koggenland heeft de afdeling Archeologie van MUG ingenieursbureau op 14 november 2008 het booronderzoek uitgevoerd.

Op grond van de bureaustudie blijkt dat er bewoningssporen uit de middeleeuwen aangetroffen kunnen worden, zoals terpachtige ophogingslagen en sporen van bebouwing. Door middel van het zetten van zes boringen, verspreid over de onderzoekslocatie, is getracht de aan- of afwezigheid van deze sporen vast te stellen.

Uit het booronderzoek blijkt dat er geen duidelijke terpachtige lagen aanwezig zijn. Er zijn geen bouwresten aangetroffen. Er is wel een door de mens met humus aangerijkte bodemlaag aanwezig waarin regelmatig baksteengruis voorkomt. Het betreft resten van gele, rode en oranje baksteen die uit de periode (late) middeleeuwen - nieuwe tijd stammen. Vanwege deze bodemlaag wordt vervolgonderzoek in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek-Proefsleuven (IVO-P) aanbevolen, zodat duidelijkheid verkregen kan worden over de opbouw van de antropogeen beïnvloedde bodemlaag en na gegaan kan worden of er diepe grondsporen zoals sloten, waterputten en paalgaten aanwezig zijn. De bevoegde overheid heeft besloten af te zien van vervolgonderzoek en zal alleen toevalsvondsten documenteren.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In verband met de uitbreiding van een school en de sloop en nieuwbouw van het dorpshuis zullen bodemversturende ingrepen plaatsvinden tot een diepte van circa 1 m-mv. Conform de wet op de archeologische monumentenzorg is een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. In opdracht van gemeente Koggenland heeft de Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland op 8 oktober 2008 een bureauonderzoek uitgevoerd (Husken, 2008). Uit de resultaten van het bureauonderzoek blijkt dat bewoningssporen uit de middeleeuwen verwacht worden. Er wordt geadviseerd een verkennend en karterend booronderzoek uit te voeren. Een snelle controle van de gegevens in Archis leverde geen aanvullende informatie op (zie afbeelding 2).

Gemeente Koggenland heeft MUG Archeologie opdracht gegeven dit booronderzoek uit te voeren. Het archeologisch booronderzoek heeft plaatsgevonden op 14 november 2008 door de heer G.J. de Roller. Het veldwerk is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1.

Tabel 1.1 Overzicht van de objectgegevens

Objectgegevens	
Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Koggenland
Plaats	Avenhorn
Toponiem	Grosthuisen 76A
Kaartblad	19E
Coördinaten	12709/514565 NW 127100/514579 NO 127111/514528 ZO 127040/514514 ZW
Grondsoort	Moerige eerdgrond
Geomorfologie	Vlakte van zee of meerbodem afzettingen

1.2 Ligging onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied betreft de locatie Grosthuisen 76A te Avenhorn, gemeente Koggenland, provincie Noord-Holland. Deze straat vormt de zuidgrens van het onderzoeksgebied. De noordgrens wordt gevormd door de sloot Grosthuisergrouw (zie afbeelding 1). De totale oppervlakte is circa 1300 m². Het terrein bestaat uit de locatie van een buurthuis met tegelverharding en gras grenzend aan een school met verhard plein.

1.3 Doel van het onderzoek

Het veldonderzoek heeft als doel het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen.

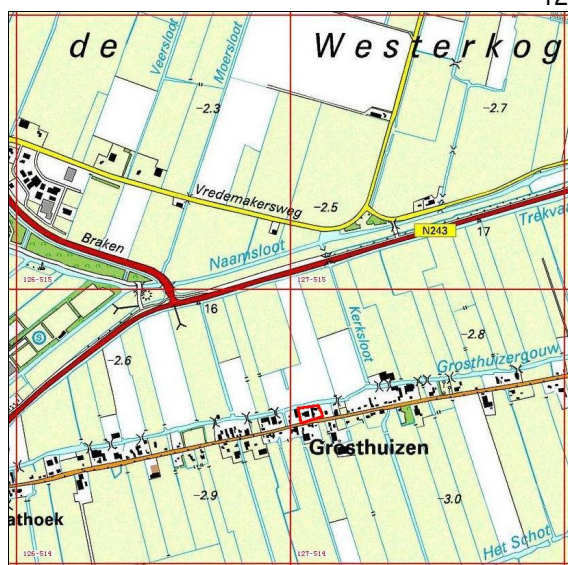
Vraag 1: Is de bodemopbouw intact en hoe ziet deze eruit?

Vraag 2: Zijn er archeologische indicatoren aanwezig (terpachtige ophogingslagen of sporen van bebouwing) en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?

Vraag 3: Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?

Aan de hand van de gegevens van beide onderzoeken kan worden nagegaan of er in het onderzoeksgebied archeologische waarden te verwachten zijn en of de voorgenomen ingrepen een bedreiging vormen voor het archeologische bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd hoe hier mee omgegaan dient te worden.

128/516

126/514

Afbeelding 1: Uitsnede van de topografische kaart waarbij het onderzoeksgebied door een rode lijn is omgeven (Bron: Topografische Dienst Nederland).

1.4 Werkwijze

Om het gespecificeerde verwachtingsmodel te toetsen wordt een inventariserend booronderzoek uitgevoerd, dat zich richt op de zuidwesthoek van het onderzoeksgebied. Hier is een boorraai gezet evenwijdig aan de straat Grosthuisen, bestaande uit drie boringen en een boorraai van de weg naar de Grosthuisergouw toe, bestaande uit twee boringen. De boringen liggen circa 15 m uit elkaar. Voor een beter beeld is er nog een zesde boring gezet. Om door de stugge bovengrond te boren is er gebruikgemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm. Er is zo snel mogelijk overgestapt op een gutsboor met een diameter van 3 cm omdat hiermee eventuele terpachtige lagen beter zichtbaar zijn. De boringen zijn tot ruim 1,4 m-mv doorgezet; er is één boring tot 2 m diepte doorgezet.

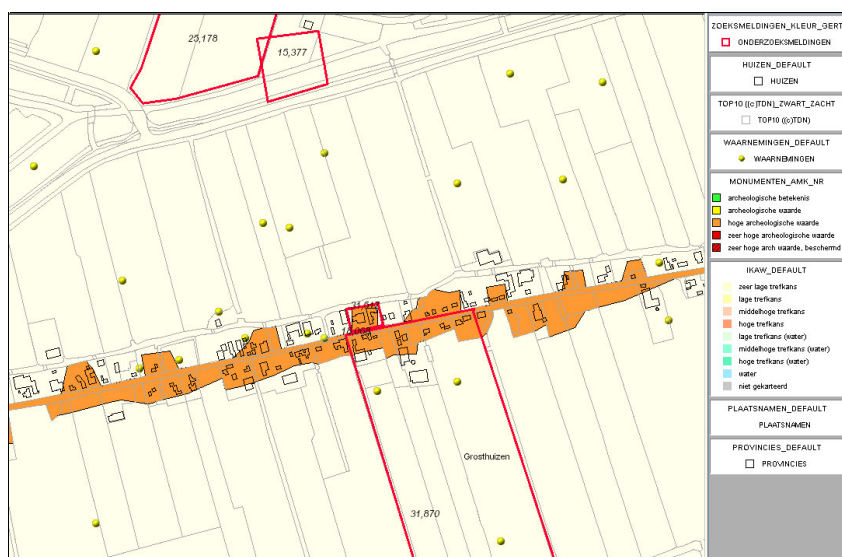
De boorkernen zijn opengesneden en de bodemlagen zijn nauwkeurig beschreven en opgemeten. Hierbij is gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkscherven, vuursteen, bot, houtskool, fosfaat, verbrand leem en natuursteen. De boorpunten zijn met behulp van een GPS ingemeten. Naast het boren is een oppervlaktekartering uitgevoerd, waarbij ontsluitingen zoals slootkanten en molshopen zijn geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische resten.

2 Resultaten

2.1 Inventariserend veldonderzoek

Uit de boringen (zie bijlage 1) blijkt dat de bodem van onder naar boven globaal bestaat uit:

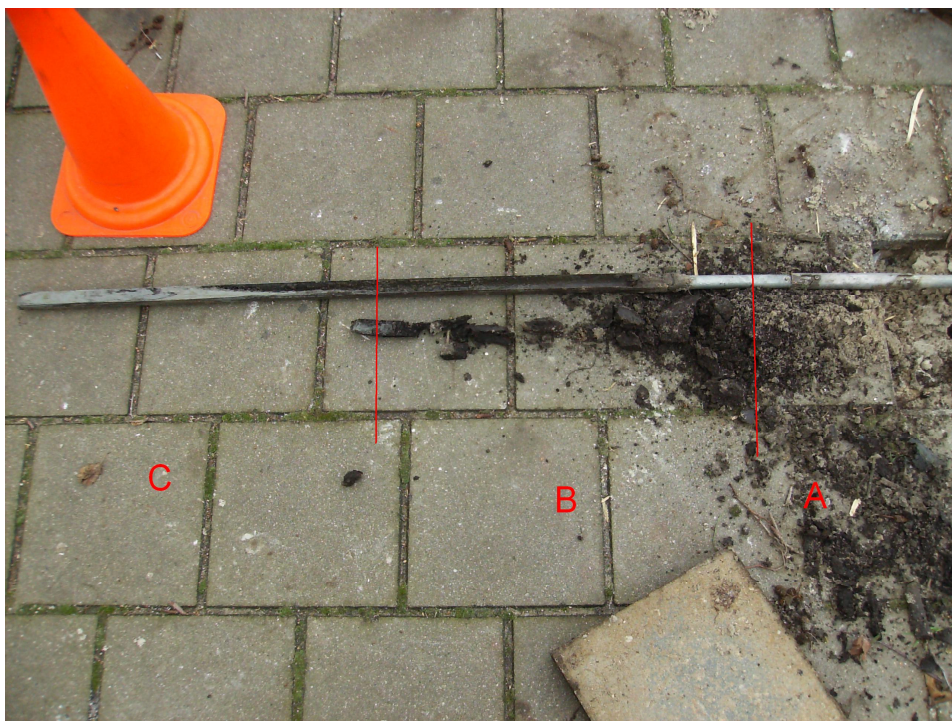
- tot 1 m-mv: matig siltige klei;
- van 1 m tot 0,5 m: sterk zandige humeuze klei;
- van 0,5 m tot maaiveld: kleilig zand tot matig grof zand (ophogingszand).

Afbeelding 2: Archeologische monumentenkaart geprojecteerd op de indicatieve kaart archeologische waarden samen met onderzoeksmeldingen en waarnemingen. Het onderzoeksgebied is door een rode lijn omgeven en ligt in het centrum (Bron: Archis 2: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten).

De diepst aangeboorde bodemlaag bestaat uit matig siltige slappe zwak humeuze klei. In boring 2 gaat deze klei rond 1,45 m-mv over in matig siltige, matig humeuze klei met spikkels. Deze laag is ongeveer 15 cm dik. Hierboven ligt een pakket matig siltige grijze klei. De tussenlaag met spikkels geeft mogelijk een oeverfase (of meander) van de Grosthuisergouw weer waarna weer nieuwe klei is afgezet. In boring 5 ligt de overgang tussen de humeuze, matig siltige klei rond de 1,80 m diepte. Hier ontbreekt de laag met spikkels.

Rond de 1 m diepte gaat de klei over in sterk zandige klei (zavel) die zeer humusrijk is en een zwarte kleur heeft (zie afbeelding 3); deze bodemlaag is ook zeer compact. In deze laag is in een aantal boringen (boringen 1, 2, 4 en 6) baksteengruis aangetroffen. Het betreffen zowel resten van rode zachte baksteen als gele baksteen. Binnen dit pakket sterk zandige klei bevindt zich in boring 4 een laag grof zand. Hier is de top blijkbaar vergraven. In boring 5 is deze laag lichter van kleur, mogelijk als gevolg van een lager humusgehalte. Vermoedelijk is deze laag mede onder menselijke invloed ontstaan. Het is aannemelijk dat er hier sprake is van een middeleeuwse ophogingslaag. De bovenste halve meter van het onderzoeksgebied is vergraven/verstoord. Het bestaat uit een mengsel van kleilig zand of uit matig grof (scherp) zand. Deze laag bevat in boring 1 en 2 enkele baksteenbrokjes.

Afbeelding 3: Beeld van boring 3. A: opgebracht scherp zand, B: sterk humeuze en zandige klei, de antropogene laag, C: slappe klei.

2.2 Vondsten

Afgezien van het baksteengruis en een stukje hout zijn er geen vondsten aangetroffen. Het hout was op 1,20 m-mv in boring 2 aanwezig. Een oppervlakte kartering was niet zinvol omdat het terrein deels als grasland in gebruik is en deels uit de restanten van een voormalig buurthuis bestaat met bijbehorende tegelverharding.

3 Conclusie

Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat binnen het gehele onderzoeksgebied een halve meter dikke laag sterk zandige humeuze klei aanwezig is (ongeveer tussen 0,5 m-mv en 1 m-mv). Deze kleilaag is uiterst compact. Het hoge humusgehalte en de daarmee verbonden zwarte kleur wijzen op een mogelijke antropogene aanrijking met organische stof. Het betreft een homogene laag waarin in de gutsboor geen aparte lagen te onderscheiden zijn. In de boringen zijn geen indicatoren gevonden voor de aanwezigheid van een voormalige woonplaats. In boring 5 die op de locatie van de voormalige woning (kadastrale minuutplan 1830) is gezet, is het humusgehalte van de antropogene laag wel lager en heeft de laag een grijze kleur. Mogelijk heeft op de plaats van de woning minder (humeuze) verrijking van de bodem plaatsgevonden dan op het terrein daar omheen.

De vragen uit de inleiding kunnen als volgt beantwoord worden:

Vraag 1: Is de bodemopbouw intact en hoe ziet deze eruit?

Ja, met uitzondering van de eerste halve meter is de bodemopbouw intact. Deze bestaat uit matig siltige klei die op ongeveer 1 m-mv naar beneden toe overgaat in sterk zandig matig humeuze klei.

Vraag 2: Zijn er archeologische indicatoren aanwezig (terpachtige ophogingslagen of sporen van bebouwing) en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?

Er zijn geen terpachtige lagen aangetroffen. De sterk humeuze zandige klei die zich tussen 1 en 0,5 m diepte bevindt, is waarschijnlijk mede als gevolg van menselijk ingrijpen met humus verrijkt. In deze laag zit baksteengruis. Er zijn geen grote bouwresten of andere archeologische indicatoren aangetroffen. Het baksteengruis is (laat) middeleeuws - nieuwe tijd qua ouderdom (zie tabel 3.1 voor een globale datering van de archeologische perioden).

Vraag 3: Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?

Het verwachtingsmodel komt overeen met de veldgegevens. Er is een door mensen beïnvloedde bodemlaag aanwezig. Er zijn echter geen duidelijke bouwresten of terplagen aangetroffen.

Tabel 3.1: Onderstaande tabel geeft een vereenvoudigde archeologische tijdsschaal (naar Brandt et al. 1992).

Periode	Datering
Paleolithicum	tot 8800 voor Chr.
Mesolithicum	8800 - 4900 voor Chr.
Neolithicum	5300 - 2000 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Romeinse Tijd	12 voor Chr. - 450 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Nieuwe Tijd	1500 - heden

4 Aanbeveling

Er is een door mensen beïnvloede bodemlaag aanwezig. Er zijn geen terpachtige lagen aanwezig en er zijn door middel van dit booronderzoek geen directe aanwijzingen voor bewoning aangetroffen. De sterk humeuze bodemlaag, met puinspikkels op 0,5 - 1 m diepte wijst sterk op menselijke activiteit. Om met zekerheid een uitspraak te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van bewoningsresten en/of een akker bevelen wij aan een vervolgonderzoek uit te voeren in de vorm van een IVO-Proefsleuven (IVO-P). Voor dit onderzoek is een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk. Het onderzoek dient uitgevoerd te worden door een bedrijf dat in het bezit is van een opgravingsvergunning voor het uitvoeren van IVO-proefsleufonderzoek. De bevoegde overheid heeft besloten af te zien van vervolgonderzoek en zal alleen toevalsvondsten documenteren.

Literatuurlijst

Brandt, R.W. et. al. (red), 1992. *Archis, Archeologisch basisregister, versie 1.0* Amersfoort.
Husken S. 2008. *Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Avenhorn-Grosthuisen 74076a, gemeente Koggenland*. Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland. Haarlem.

Bijlage 1 Boorstaten Grosthuisen

boring 1 RD-X: 127038.612, RD-Y: 514547.189, Edelman/Guts

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
60 ZAND, matig grof, kleiig	grijs	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> opgebracht
100 KLEI, sterk zandig, matig humeus	grijs zwart	scherp	<i>archeologische opmerking:</i> baksteenspikkels, rood
150 KLEI, matig siltig	grijs		<i>boring beëindigd:</i> ja

boring 2 RD-X: 127043.793, RD-Y: 514560.594, Edelman/Guts

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
50 ZAND, matig grof, kleiig	bruin grijs	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> opgebracht
100 KLEI, sterk zandig, matig humeus	grijs zwart	scherp	<i>archeologische opmerking:</i> baksteenspikkels, rood/oranje
130 KLEI, matig siltig	grijs	scherp	
145 KLEI, matig siltig, matig humeus	zwart grijs	geleidelijk	<i>archeologische opmerking:</i> baksteenspikkels
250 KLEI, matig, siltig, zwak humeus	zwart grijs (licht)		<i>boring beëindigd:</i> ja

boring 3 RD-X: 127071.886, RD-Y: 514530.227, Edelman/Guts

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
50 ZAND, matig grof, kleiig, licht humeus	zwart grijs	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> opgebracht
90 KLEI, sterk zandig, matig humeus	grijs zwart	scherp	
150 KLEI, matig siltig	grijs		<i>boring beëindigd:</i> ja

boring 4 RD-X: 127059.222, RD-Y: 514528.513, Edelman/Guts

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
20 ZAND, matig grof, zwak siltig	geel	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> opgebracht
45 KLEI, sterk zandig, matig humeus	grijs zwart	scherp	
70 ZAND, matig grof, zwak siltig	blauw grijs (licht)	scherp	spoor schelpen
90 KLEI, sterk zandig, matig humeus	grijs zwart	scherp	<i>archeologische opmerking:</i> baksteenspikkels, geel
150 KLEI, matig siltig	grijs		<i>boring beëindigd:</i> ja

boring 5 RD-X: 127044.375, RD-Y: 514523.704, Edelman/Guts

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
20 ZAND, matig grof, zwak siltig	grijs geel		<i>bodemkundige interpretatie:</i> opgebracht
60 ZAND, matig grof, kleiig	zwart grijs	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> vergraven
100 KLEI, sterk zandig, zwak humeus	grijs zwart (licht)	scherp	
180 KLEI, matig siltig	grijs	geleidelijk	
250 KLEI, matig siltig	zwart grijs (licht)		<i>boring beëindigd:</i> ja

---

boring 6 RD-X: 127042.447, RD-Y: 514531.567, Edelman/Guts

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
50 ZAND, matig grof, zwak siltig	grijs geel	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> opgebracht
90 KLEI, sterk zandig, matig humeus	grijs zwart	scherp	<i>archeologische opmerking:</i> baksteenspikkels, rood en geel
150 KLEI, matig siltig	grijs		<i>boring beëindigd:</i> ja

Bijlage 2 Boorpuntenkaart Grosthuisen

